

84

3 419
ОДЕСЬКА

Куди

м. Київ - 54,
вул. Зкалова, 52, кв. 38.

Кому

Машку Володимирові Антоновичу.

Индекс предприятия связи и адрес отправителя
270001 Одеса-1,
вул. Жуковського,
31, кв. 12.
Дирчук Б. В.
т. 25-65-16.

252054

Пишите индекс предприятия связи места назначения

0123456789

Внимание!
Образец написания цифр индекса:

Арт. 3203 р. 1989
Цена двух немаркированных конвертов 1 коп.
16. 08. 88. Зак. 136950. ППФ Гознака.

192

Василь Я Н Ч У К

БІЛИЙ ЦВІТ... БІЛИЙ СНІГ... БІЛИЙ СВІТ...

На низенькому дерев'яному ліжечку лежала моя молодша сестра Ніна і марила. Казали бабуня Тетяна, що Нінка напилася холодною водою з Герасимишиного колодязя і до неї причепилися раптові сухоти, від яких дівчина хоч-не-хоч, а таки має відійти в царство небесне.

Біля Нінки сиділи мама. Лице в них було жовте, і коли у вікно зазірало сонце, обличчя мамине раптом засвічувалося, мов свіже куряче яйце у променях на долоні.

Ноги у мами попухли, як колодки, і по них увесь час струмувала прозора водичка.

Мама щось тихенько ворушили блідими вустами і по їхніх щокках збігали сльози, а чи й та сама прозора водиця скапувала на грубу, як бляха, полотняну кехтину.

Трохи далі на лаві за столом сиділи рядочком ще меншенькі сестри Ганя, Олянка й Маня. Вони дивилися на голий стіл і в безнадії важко зітхали. Це ж завтра Великдень, а на цьому столі не те, що паски, — жодної картопляної лущайки в хаті не знайти.

У печі мліє піений кандьор з кропивки і лободи. Від його нудкого духу обертом іде голова, смочке під ложечкою. Хоча б шматочок макухи вкинути — все б якась пожива була. Нема, з'їли до крихти.

Дивлюся на старенькі ходики на стіні. Щокують важко наче здираються на крутий горб. Довгий ланцюжок смердить гасом. Скляна зелена гиря. Масивна іржава гайка на ній.

Маю поспішати. Заким дочвалаю до Кордишівки, то й дзвоник задзвенить. Директор школи — Серветник — чоловік суворий, не панькається ні з молодшими, ні зі старшими вчителями. А я ж зовсім недавно після технікуму сюди прийшов. Просив призначення в свою рідну Прушинку, — не дали, — хоч досі пам'ятаю — місце в школі-по-

чатківці було. Чомусь послали в сусіднє село. Ходити, правда, недалеко, якихось чотири-п'ять кілометрів, але сьогодні вони десятима здадуться!

Увійшов ^{ли} батько. В старому кобеняку і шапці, спинився в порозі, віддихуючись.

- Дивує тебе моя вдягачка? Не дивися так... Кров мене не гріє, хоч і весна. А може й крові ^етбі вже нема. Висохла...

Я підійшов до Нінки і поцілував її в холодне чоло.

- Чому ж вона марить? Гарячки нема... - сказав. - Слухай бабу Тетяну, вона тобі наговорить! - роздратовано обізвався ^{ли} батько. З їхніх очей скотилося дві сльози і зникли у прокурених махрою вусах.

- Голодна вона... - застогнали мама.

- Так і є, що гине дитя з голоду, ... - похитали головою батько. - Учора Базилук був. Фершал, то так і сказав. Ніякі тут ліки не допоможуть. А ти що, - підвели втомлені очі батько, - хотів, може, у нас чимось підпастися? То дарма! Тряси тєтя в Кордишівці, може щось і витрясеш. Антін з Наталкою тільки удвох, щось то в них повинно зостатися з минулої осені, аби на зуб кинути. А то видали дочку заміж і з хати виштовхнули. Не об'їли б їх...

- Ніхто нас не виштовхував, тату. Самі пішли...

- Пішли... Що, найнята хата краща від тєтєвої?

- При чім тут хата?!

- А при тім, що Ганя твоя також на ладан дихає, а вони... й картоплини в хату вам не вкинуть. Думаєш, сусіди не переказували, як ви там гармидер вчинили - увесь куток збігся! Знаю, Наталка репетувала, щоб Ганя їхала собі до рідної матері в Одесу. До Павлини. Хай та годує вас.

- Чого не буває, тату... Але... тєсть обіцяв увечері принести відро картоплі... - збрехав я. - Так, щоб тєща не знала.

- Значить, не було про Одесу? І про Полю балачок не було?

Набрехав Клим! Із пальця висмоктав!..

— А в Одесу ми таки поїдемо, тату. Хочу я побачити свою справжню тещу чи ні? І Ганя давно матір рідну виділа.

— Побачите, якщо... виживете...— важко видихнули батько. — А дасть тобі нічого, ^{чи} хочь убий!..

— Нічого нам не треба.

— Дивись там за нею, за Ганею. Пильнуй. Дітей зараз...

— Ну, я пішов... Щоб не запізнитися іще!..

— Іди з богом, Васю...— ледве підвелися мама.

І я вийшов на двір з каменем на серці. Ледве пересуваючи ноги, вибрів на доріжку, зобабіч завітчаному білими вишнями, яблунцями, й грушами та сливками.

Розпукувалися сині бузки і тонко пахли. Але все те не радувало мене. Я думав про сестричку Ніну, що як свічка воскова, догорала на своєму бідному дерев'яному ліжечку, про голодну молоду дружину, яка чекала на мене в Кордишівці, в осиротілій хатині серед розкішних зелених верболозів над безіменною річечкою...

Поселилися ми в тій хаті два тижні тому. Взимку повмирали її господарі — Плис Григій з Марією, то оселя стояла порожньою. Голова сільради Кельман запропонував нам з Ганею перебраться туди. Дружина не хотіла, боялася йти в хату, де зовсім недавно, майже в один день було винесено померлих з голоду чоловіка й жінку, з якими, до речі, ми приятелювали і колись навіть не раз ходили до них у гості. Ганя моя просила якусь іншу оселю, але Кельман тільки разводив руками. Яку ж іще іншу, коли в селі кожна порожня — то вимерла сім'я. Таких було багато. Дуже багато...

На щастя брехня моя виявилася пророчою. Увечері, коли я вкрай стомлений повернувся зі школи додому з кишнями, повними яблук-зелепух, і Ганя моя попухлими руками кришила ту недостиглу зелень

, можна сказати, іще зав'язь, у закіптюжений банячок, готуючи ~~який-тятий~~ узвар, щоб кишки не такий гучний марш грали, на порозі з'явився тесть – дід Антін. Він поставив на долівку невеличке відро з картоплею, кількома морквинами і буряком, дістав з-під поли якийсь пакунок, поклав на стіл.

– Візьміть, що бог послав... – стиснено промовив і сів на краєчок лави.

Ганя не підійшла і не поцікавилась, що було в тому пакунокві. А я підійшов і нетерпляче розгорнув газету. В хаті запахла гірко-іржавою рибою. Це були старі-престарі сушені карасі, яких тесть завше в'ялив на горіщі під бантинами, працюючи рибним бригадиром у колгоспі.

– Ганю, юшка буде! – зрадів я, впилюючись очима в гірку рибу.

– Не вміре, якось воно буде... – сумно мовив дід Антін, скручуючи цигарку. – З'їсте, щось знову придумаємо. Якби сало, але й у нас нема. І олія давно кінчилася. Всі бутельки Наташка пови-поліскувала.

– Спасибі й за це! – зворушено подякував я тестетві, приміряючись відібрати кілька рибин і негайно затарабанити в Прушанку моїй хворій сестричці. Та й іншим перепала якась дещиця.

Тесть мовчки курив свій турецький бакун, який любовно вирощував ув городі собі й на продаж, м'явся, ніби хотів щось сказати та ніяк не наважувався. Нарешті...

– Чули? Гарвасиху з дочкою міліція забрала... Нібито якийсь чужий тут ходив, попросився хут переночувати, бо до району не годен був добратися. Гарвасиха прийняла, а вночі з дочкою його забили. Порубали на шматки, поскладали в мішок, навіть і посолити. Решту – не втримали, почали смажити в баняку. А воно ж – село голodne, не знать скільки й диму над коминами не бачило. А тут ще

смаженим повіяло!.. Словом, приїхала мідіція, а Гарвасиха з дочкою лежать на полику, встати не годні. Пообжиралися, й звиняйте... Ото їх і забради!..

- Боже мій!..- сплеснула в долоні Ганя. - Що з людьми робить голод! - і осіла на лаву, затулила пухкими долонями очі.- Що ж їм за це буде...

- Що буде? Тюрма буде, що іще! - зітхнув тесть.

Тільки не знав дід Антін і ми не відали, що до села незабаром повернуться Гарвасиха з дочкою. Судити їх чи ні - також не пам'ятаю.

2 Мабуть, що й суди за таке втомилися судити....

Та був випадок, який приголомшив мене й запов у пам'ять назвжди...

За третьою партою біля вікна сидів білявий хлопчина. Миколка Швець був тихим, спокійним, уважно слухав учителя, хоча вдома нічого не читав і не писав. Бо не мала дитина чим і на чому писати. В сім'ї не до книжок було, як двоє - на печі - троє - на лежанці, а в одне - в колисці, а трохи більшеньке - на лаві перед віконцем лука стає - так плаче, їсти просить.

Бивчали ми тоді вірша Гете "Лісовий цар". Я знав, що Миколці дуже подобався цей вірш, він його запам'ятав у класі і гарно декламував під час свята минулого Нового року.

Цього разу Миколака сидів край вікна, похнюплений, мовчазний. Знаю, голодна дитина, хіба йому нинький милий "Лісовий цар"! Все ж, думаю, треба хоч чимось підбадьорити хлрпчину. Увага в таких випадках, заслужена похвала - не зайві.

... розкаже Швець...- неголосно викликаю.

- А котрийсь із учнів:

- Він заснув, Василю Антоновичу!..

" Нічого дивного, – думаю собі і обережно підходжу, щоб не злякати дитину. Наблизився, кладу долоню на чоло, а він... уже холодний...

Повертався додому вуличкою, ще круто збігала від глибокої криниці Мельничуків під високими ясенами. Цвіли бузки, а серце було наче дерев'яне. Назустріч мені повільно пливли підводи з нерухомими тілами людей, як плав, на кладовище.

На подвір'ї Платона Самсонового сперечаються двоє дядьків: Злагодж Митро й Сидір Гайдучок.

– Куди ж ви його забираєте? Він же живий! – плаче стара жінка.

– По дорозі дійде! Ми вже не маємо сили їздити сюди-туди!

Самі ледве на ногах стоїмо...

Спуклі від голоду Митро з Сидором повільно виносять з хати ще живе, легке, мов пір'їна тіло, вкладають на вузьку грабарку і намащені колеса боляче скриплять пахучою бузковою вуличкою на цвинтар, рясно подзьобаний рудими могилами, як чорною віспою.

У хаті біля розчинених дверей мене зустрічала дружина. Лице її було мокрим від сліз і напівпрозорим, наче підсвічене із середини якимось підступно-трагічним сяєвом.

– Тато приходили... Нінка...

– Що?!

– Ми йшли в Прушинку... Не йшли – пливли у прозорому повітрі, не торкаючись ногами землі. Наші ноги її не відчували. Як уві сні.

Сипався холодний мертвий цвіт...

Як білий сніг...

Довкіл біло-могорошно розкинувся німий світ 1933-го...

Записав Янчук Борис Васильович від батька – Янчука Василя Антоновича у вересні 1986 року в селі Прушинка Козятинського району на Вінниччині.

Адреса : 270001, м. Одеса, вул. Жуковського, 31, кв. 12, ЯНЧУК Борис Вас.

Батько мій Янчук Василь Антонович нар. 18 липня 1908 року в селі Прушинка Козятинського району на Вінниччині в родині хлібороба.

Початкову освіту здобув самотужки. Вчився на робітфаци /фармацевтичному/, але змушений був залишити навчання за браком коштів.

Згодом заочно навчався в Бердичівському та Вінницькому педагогіч. технікумі.

Працював у Кордишівській семирічній школі та директором Прушинської початкової.

Віддав педагогічній роботі у рідному селі близько сорока років.

Дорогий друже Володимир! Зі свідомою вірою!
Виконав свою обіцянку. Так писав мені:
"Правду і тільки правду!"

Так-ось — правда! Без прикрас!
"Географія", "історія", — іривки, імена,
мислячи дії — все це реально, без казочеч-
них казок, хіба що трохи обрацьоване
мном.

Одне, надсилаю. В багату не розрачує за
твою щирі увагу. Повідом, будь ласка,
якшою словами на кожній главі кн. меморіал.

Ну, бувай здоров, друже мій!
Твоєму рідному —
Тарас Дігун.

Моя адреса:

270001 Одеса-1,
вд. Мухомового, 31, кв. 12.
Дігун Борис Васильович.